

A rablások kriminológiai kérdéseiről

Az Országos Kriminológiai Intézetben a rablás, e kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmény kutatásának első szakaszában a büntetőjogi, dogmatikai problémák feltárására került sor, amelyről a Kriminológiai Tanulmányok 58. kötetében számoltunk be, majd a második periódusban a kriminológiai jellemzők feltárására törekedtünk. Jelen tanulmány e második szakasz eredményeit összegzi, alapvetően az empirikus aktakutatásra támaszkodva, példák prezentálásával is, 200 cselekmény, 228 elkövető és 215 sértett releváns adatainak elemzése alapján, figyelemmel korábbi kutatási és szakirodalmi megállapításokra is.

A kutatás módszere és hipotézisei

A kutatás során először a kriminálstatisztikai adatok kigyűjtésére, a büntetőjogi szabályozás és a szakirodalom elemzésére került sor, majd ezt követte a reprezentatív empirikus bűnügyi irat-vizsgálat. A vizsgálati minta reprezentativitását véletlenszerű kiválasztással biztosítottuk, ennek során, a Vádképviseleti Informatikai Rendszer (VIR) információi alapján, számítógépes véletlenszerű kiválasztás módszerével, a 2019-ben rablás miatt jogerősen elítélt 683 vádlott közül 228 elkövető (33,4%), 200 bűncselekmény és 215 sértett adatainak feldolgozása és értékelése történt meg. Négyféle kérdőívet (ügylap, cselekményi, elkövetői és sértetti kérdőív) szerkesztettünk, és kódutasítás használatával, közvetlenül számítógépes Excel-táblázatokba rögzítettük, majd SPSS program segítségével összesítettük és elemeztük az adatokat. Ezen kívül – az adatvédelmi szabályok betartásával – valamennyi ügy releváns tényállását is rögzítettük, valamint külön feljegyeztük az ügyek tanulmányozása során észlelt speciális büntetőjogi és kriminológiai sajátosságokat.

A vizsgálat főbb hipotézisei a következők voltak:

- A rablási cselekményeket – kiemelkedő tárgyi súlyuknak és jelentős büntetési tételüknek megfelelően – általában durva elkövetési mód jellemzi.
- A terheltek jelentős része büntetett előéletű, kriminális életvezetésű személy.
- A szankciók tekintetében a végrehajtandó, hosszú tartamú szabadságvesztések a tipikusak.
- A sértettek főként a támadásoknak kiszolgáltatottabb személyek (gyengébb fizikai adottságúak, nők, idős- vagy gyermekkorúak, hátrányos helyzetűek vagy ittas állapotban lévők) közül kerülnek ki.

Szignifikáns eltéréseket mutatnak a fiatal- és a felnőttkorúak által elkövetett, valamint a fővárosban és a vidéken végrehajtott cselekmények.

Az utolsóként feltüntetett hipotézis ellenőrzése céljából külön csoportosítottuk és elemeztük a fiatakorúak, illetve a felnőttkorúak által megvalósított, valamint többes elkövetések esetén a vegyesen végrehajtott cselekményeket. Ugyancsak külön kategorizáltuk a fővárosi és a vidéki rablásokat is a cselekmények, valamint a hozzájuk kapcsolódó elkövetők és sértettek szerint.

A cselekmények jellemzői

A vizsgált rablások 84,5 százaléka *befejezett cselekménynek* minősült, 15 százaléka *kísérletet*, 0,5 százaléka pedig *előkészületet* valósított meg, mivel a rablás – kiemelkedő társadalomra veszélyessége miatt – azon bűncselekmények közé tartozik, amelynek az előkészülete is büntetendő.

A bíróságok *folytatólagos elkövetést* állapítottak meg 15 cselekménynél (7,5%). Ezek az esetek jellemzően fiatalkorú elkövetőknél fordultak elő, akik több ízben ugyanazon személy (többnyire iskola- vagy kollégiumi társuk) sérelmére valósították meg a rablást, illetve amikor az elkövető több alkalommal ugyanazon jogi személynek (főként nemzeti dohányboltoknak) okozott kárt.

Az ötből, folytatólagosan elkövetett rablásért elítélt fiatalok egy vidéki kollégiumban lakott, ahol öt sértettől négy hónapon keresztül, veréssel fenyegetve élelmiszerek átadását követelte (legtöbbször, összesen 43 alkalommal otthonról hozott főtt ételt, de gyakran chipset, peracet, ropit és teát is).¹

Az *elkövetés időpontját* tekintve a hónapok közül a március emelkedik ki (15,5%), míg november az utolsó (5%), de összességében is a tavaszi hónapokban jóval több cselekmény valósult meg (34,5%), mint a többi évszakban. A hónapok napjai szerint nem tapasztalható jelentős eltérés, a hét napjai közül azonban a korábbi kutatásokkal egyező adatokat regisztrálhattunk. „Összességében változatlanul az állapítható meg, hogy a bűncselekmények végrehajtásakor a hétfői napok és az esti órák a meghatározóak”², valamint hogy „a rablások legsűrűbben a pénteki napokon fordulnak elő”³ – olvashatjuk régebbi tanulmányokban.

¹ Kaposvári Törvényszék, 2.Fkf.256/2019. számú ügy.

² Csalay András – Sziki Lajos: A rablási helyzet Magyarországon. In: Gödöny József (szerk.): *Kriminológiai és Kriminológiai Tanulmányok* 28. BM Kiadó, Budapest, 1991, 232. o.

³ Rózsa János: A rablásról. In: Gödöny József (szerk.): *Kriminológiai és Kriminológiai Tanulmányok* 24. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1987, 95. o.

Jelen vizsgálatunk szerint is pénteken (15%), valamint az esti-éjszakai időszakban, 18–24 óra között (35,5%) történik a legtöbb rablás.⁴

A cselekmények területi megoszlása szerint a főváros áll a rangsor elején (18,5%), ott is a VIII. és a XIII. kerület szerepel a lista élén. Második helyen Bács-Kiskun (10%), a harmadikon pedig holtversenyben Jász-Nagykun-Szolnok és Pest megye (9,5–9,5%) áll. A legkevesebb rablás a Nyugat-Dunántúlon, Zala, Veszprém és Vas megyében történt.

A rablás jellemzően városi jelenségnek tekinthető, 80,5 százaléka városokban valósult meg. Ehhez természetesen hozzájárul az urbanizációs folyamat is, amelynek következtében jelentősen emelkedett hazánkban a városok száma⁵ és a városi lakosság aránya is⁶.

A konkrét elkövetési helyszínt vizsgálva továbbra is elmondható, hogy meghatározó a közterületi elkövetés (57%), ezt követi a lakóingatlanokban, illetve az azokhoz tartozó részekben – kert, udvar, lépcsőház, pince, garázs (23,5%), majd a különböző üzletekben, kereskedelmi és vendéglátóegységekben – italbolt, szórakozóhely, bank, postahivatal, nemzeti dohánybolt, lottózó (14,5%) történő végrehajtás.

Az egyéb helyszínek közül időnként leginkább kollégiumokban és iskolákban fordulnak elő rablások. Bizonyos esetekben a cselekményfolyamat más helyszínen kezdődik, mint ahol a rablás megvalósul. Ez történt például, amikor az üzletből sietősen távozó tolvaj az őt tetten érő eladót az utcán, közterületen bántalmazta.⁷

A rablások típusait többféle szempont alapján is kialakíthatjuk (elkövetési hely, módszer, eszközhasználat, kiterveltség, sértetti kör stb.). Az elkövetési helyszínek kérdését már érintettük, most elsőként a legtipikusabb módszereket vesszük sorra.

A tipikus módszereket és megoszlásukat az 1. számú ábra szemlélteti.

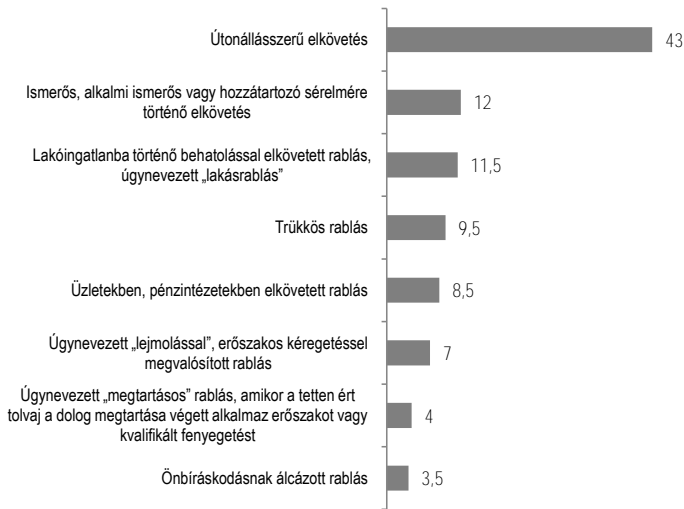
⁴ Bizonyos esetekben folytatólagos elkövetés miatt a cselekmény végrehajtásának pontos időpontját nem lehetett meghatározni (lásd például az 1. számú lábjegyzetben hivatkozott ügyet).

⁵ A 2019. január 1-jei állapot szerint az ország 3155 településéből 346 város. https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_telepulesek

⁶ 2019-ben a lakosság 70,5 százaléka élt városokban. https://eacea.ec.europa.eu/national-polices/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-35_hu

⁷ Dunakeszi Járásbíróság, 25.B.30/2016. számú ügy.

1. számú ábra
A rablások gyakori elkövetési módszerei (%)⁸

Forrás: saját szerkesztés

Útonállászerű elkövetések

Az útonállászerű rablás terminológiáját azokra az elkövetési módokra használjuk, amikor a tettes hirtelen lepi meg általában ismeretlen áldozatát, jellemzően közterületen, lesben állva, vagy rögtönös ötlettől vezérelve, és erőszakkal vagy fenyegetéssel igyekszik annak értékeit megszerezni. Az ilyen típusú cselekmények fordulnak elő a leggyakrabban, 43 százalékos arányban. A felnőttkorú (43,7%) és a fiatalok (40%) elkövetők között ugyanakkor e vonatkozásban releváns különbséget nem észlelhetünk. Az útonálló jellegű elkövetést az ítélezési gyakorlat súlyosító körülménynek tekinti.

A 20 éves büntetlen, alkalmi munkából élő, napok óta nem étkező elkövető barátjaival „káfonyát” és herbált (pszichoaktív anyagokat) szokott szívni. Vasárnap dél körül, szatyorral a kezében, karján egy táskával előtte haladt a 48 éves ukrán állampolgárságú női sértett. A vádlott a sértett mögé lopódzott, és egy kővel fejbe, majd nyakszirten ütötte, és az így megszerezett táskával elszaladt. A sértett kiabálására több férfi keresni kezdte az elkövetőt, akit a kitért rendőrök hamarosan elfogtak. A bíróság a vádlottat 6 év 6 hónap szabadságvesztésre és 4 év közügyektől eltiltásra ítélte.⁹

⁸ Mivel tipizálás, az egyéb rablási módszereket (1%) nem tüntettük fel.

⁹ Tatabányai Törvényszék, 11.Bf.100/2019. számú ügy.

Bizonyos esetekben az erőszak nem közvetlenül éri az áldozatot, hanem az a dologról tevődik át a sértett személyére, azonban az ilyen áttevődő erőszak is hathat *vis absolutaként* (BH 2010.143.).¹⁰

A vádlott éjszaka a megállóban észrevette a buszról leszálló női sértettet, követni kezdte, majd amikor beérte, a bal vállán lévő műbőr táskáját megragadta. A sértett a támadást észlelve táskájának fülét mindkét kezével a testéhez szorította és ellentartott, de a vádlott azt olyan erősen húzta és rántotta meg, hogy az erőbehatás következtében a táskák a fülekről leszakadt. A sértett a védekezés lendületétől a támadás következtében térdre esett. A vádlott által a sértett értékeinek megszerzése érdekében a táskára kifejtett erőszak a fentiek miatt áttevődött a sértett személyére, akinek a további ellenállását teljesen megtörte. Miután a támadás hatására a sértett a földre zuhant, a vádlott a birtokába került táskával elszaladt.¹¹

Ismerős, alkalmi ismerős vagy hozzátartozó sérelmére történő elkövetések

E cselekmények tettesei gyakran ittas vagy egyéb bódult állapotban vannak, és a háttérben esetenként személyes konfliktusok, kapcsolati erőszak, illetve valamilyen kérés nem teljesítése miatti harag húzódik meg.

A vádlott és a sértett egy italboltban tartózkodott, amikor a vádlott eredménytelenül pénzt kért a sértettől. A sértett távozott a kocsmából és hazaindult, a vádlott pedig követni kezdte őt, kinyitotta a sértett házának kapuját, és bement az udvarba, majd megszólította a sértettet azzal, hogy „ha nem adtál pénzt, majd elveszem”. A sértett a kezében szorított 9000 forintot, amikor a vádlott a földre lökte, majd szétfeszítve ujjait elvette a pénzt, és távozott, miközben kijelentette, hogy megfojtja a sértettet, ha fejelenti őt.¹²

Lakóingatlanba történő behatolással elkövetett ügynevezett „lakásrablások”

E cselekménytípus egyik válfaja, amikor a lakásba történő betörésből, besurranásból azáltal keletkezik rablás, hogy az ingatlant használó sértett váratlanul hazatér vagy a zajra felriad, és az eredetileg csak lopási szándékkal behatoló elkövető nem menekül el, hanem erőszakot vagy fenyegetést alkalmaz.

¹⁰ Szomora Zsolt: A vagyoni elleni erőszakos bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2019, 842. o.

¹¹ Gödöllői Járásbíróság, 6.B.275/2019/2. számú ítélet.

¹² Jászberényi Járásbíróság, 4.B.573/2019/9. számú ítélet.

A másik, még veszélyesebb, gátlástalanabb változat, amikor az elkövető nem törődik azzal, hogy az ingatlanban tartózkodik-e valaki, és előre kitervelten felkészül erőszak vagy súlyos fenyegetés alkalmazására.

A vádlott gázolajat akart lopni a sértett udvarából, ezért 22 óra körül a kerítésen át bemászott, de mivel nem talált üzemanyagot, úgy döntött, hogy a lakóépületben folytatja a kutatást, amelybe a nem kulcsra zárt hátsó ajtón keresztül bejutott, majd pénzt követelt a sértettől. Mivel a sértett közölte, hogy nincs pénze, őt az ágyról lerántotta, többször arcon ütötte, majd egy székre letett kabát zsebéből 4000 forintot, a konyhából pedig 20 darab, összesen 1800 forint értékű Balaton szeletet tulajdonított el.¹³

Trükkös rablások

Ezekben az esetekben az elkövető először valamilyen csellel, furfanggal megtévesztéssel a sértett bizalmába férkőzik, majd ez után alkalmaz erőszakot vagy fenyegetést az eltulajdonítani kívánt dolog megszerzése vagy megtartása végett.

Leggyakrabban a tettesek a sértett értéktárgyát megtekintésre kérik el, előfordult, hogy üzletet ajánlottak, de arra is volt példa, hogy rendőrnek vagy a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság munkatársának adták ki magukat.

A vádlott bement egy szoláriumba, és az ott dolgozó női alkalmazottnak valótlannul azt állította, hogy a főnöke a szervizdíjért küldte. A sértett gyanút fogott, és felhívta a főnökét, aki közölte, hogy senkit sem küldött az oda. A vádlott ezt követően belépett a pult mögé, a vállánál fogva meglökte a sértettet, aki a földre esett, majd a fiókból kivett 42 000 forint készpénzt, és távozott.¹⁴

Üzletekben, pénzintézetekben elkövetett rablások

E cselekmény elkövetői kifejezetten rablási szándékkal támadják vagy fenyegetik meg a különböző üzletekben (élelmiszerüzletek, nemzeti dohányboltok, italboltok, szórakozóhelyek) vagy pénzintézetekben (bankok, postahivatalok) dolgozó személyeket, és többnyire készpénz, bizonyos esetekben pedig áruk átadására kényszerítik őket.

Az elkövető szerencsejátékokat űzött, közel egymillió forint összegű tartozást halmozott fel, amelynek visszafizetésére nem volt reális lehetősége. A vádbeli napon, közvetlenül zárás előtt, sötét ruházatban, arcát elrejtő, fejre húzott maszkban, baseballsapkában, kezében egy 8-10 cm pengehosszúságú késsel berontott az általa szinte napi rendszerességgel látogatott lottózóba, ahol a kasz-

¹³ Kunszentmártoni Járásbíróság, 7.B.164/2015/143. számú ítélet.

¹⁴ Pesti Központi Kerületi Bíróság, 27.B.20.382/2018/28. számú ítélet.

szánál álló női alkalmazotthoz szaladt, és késsel fenyegetve a bevétel átadására kényszerítette. A sértett mutatta, hogy a kassza üres, de az elkövető ekkor észrevette a pénztároló kazettát, azt a pultból kiragadta és elmenekült a helyszínről. A lottózót üzemeltető bt.-t 189 400 forint kár érte, amely nem térült meg.¹⁵

Az úgynevezett „lejmolással”, erőszakos kéregetéssel megvalósított rablások

E cselekményeket jellemzően fiatal elkövetők kortársaik sérelmére valósítják meg, általában csekély összegű készpénz, cigaretta, ital vagy élelmiszer megszerzése érdekében.

Az elkövető kérésének visszautasítása sok esetben agresszív viselkedést vált ki, amely rablássá fajul. Nem ritka a többszöri sorozatos vagy folytatódó elkövetés.

A 14 éves elkövető napi rendszerességgel bántalmazta a nála jóval gyengébb testalkatú 13 éves osztálytársát, az óráközi szünetekben minden előzmény nélkül tenyérral arcon ütötte, ököllel testszerte megütötte, lábát megrugdosta, illetve tanóra közben és a szünetben nyakát több alkalommal megszurta. A bántalmazások miatt megfélemlített sértettől mindennap elvette a tízórait oly módon, hogy előbb annak átadására szólította fel, majd miután a sértett a követeléseit visszautasította, vagy veréssel fenyegette, vagy pedig azonnal bántalmazta. A fenyegetések hatására a sértett átadta az ennivalóját.¹⁶

Az úgynevezett „megtartásos” rablások, amikor a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett alkalmaz erőszakot vagy kvalifikált fenyegetést¹⁷

A rablás e változatánál a kétmozzanatú tevékenység sorrendje megváltozik: először a dolog elvételére kerül sor (célcselekmény), majd ezt követi az annak megtartása végett alkalmazott kényszerítés (eszköz-cselekmény). E rablási fordulat feltételez helyi és időbeli összefüggést, de a bírói gyakorlat a tettenérés fogalmát tágan értelmezi, megállapítható akkor is, ha a lopás befejezését jelentő elvétel után, de az elvitel közben történik.

Ha azonban a tolvaj a helyszínről már eltávozott, vagy folyamatos üldözése megszakadt, a cselekmény nem minősülhet rablásnak.¹⁸

¹⁵ Békéscsabai Járásbíróság, 1.B.240/2016. számú ügy.

¹⁶ Egri Járásbíróság, 27.Fk.538/2016. számú ügy.

¹⁷ A lakóingatlanba történő behatolás során megvalósult ilyen jellegű cselekményeket a fenti 3. pontban megjelölt kategóriába soroltuk.

A 23 éves női vádlott bement a ruházati üzletbe, és a próbafülkében a táskájába rejtett egy 2800 forint értékű szabadidőruha-felsőt, míg egy szabadidőruha-nadrágot kifizetett, és távozott az üzletből. Az eladó észlelte, hogy eltűnt a ruhanemű, és a vádlott után sietve felszólította őt a táskája megmutatására, ő azonban a felhívásnak nem tett eleget. Ekkor a sértett a vádlott távozásának megakadályozása céljából megfogta a felsőruházatát, mire vádlott megütötte a sértett arcát, majd az ezt követő dulakodás során is legalább további egy alkalommal arcon ütötte a sértettet.¹⁹

Önbíráskodásnak álcázott rablások

Ezekben az ügyekben az elkövetők valótlanul és teljesen alaptalanul hivatkoznak jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igényükre.

A többszörös visszaeső vádlott a sértett lakótársa volt. A vádbeli napon a sértett elköltözött egy lovas kocsival, miközben a vádlott felajánlotta sértettnek a segítségét, de ő arra nem tartott igényt, és közölte, hogy fizetni sem tud érte. A vádlott érdemi segítséget nem nyújtott, mégis megjelent a sértett új albérletében és megfenyegette, hogy agyonüti, ha nem ad 4000 forintot a költözködésben nyújtott segítségéért. A sértett megtagadta a pénz átadását, ezért a vádlott tenyérrel arcon ütötte, majd átkutatta a sértett ruházatát, de nem talált nála. A sértett a bántalmazás következtében 8 napon belül gyógyuló dobhártyarepedést szenvedett.²⁰

A *felnőtt- és a fiatalokú elkövetők módszereit* összehasonlítva azt állapíthatjuk meg, hogy a felnőttekre jellemzőbbek az ismerősök sérelmére, a lakóingatlanba történő behatolással és az üzletekben, pénzügyintézetekben végrehajtott cselekmények, míg a fiatalokúakra az úgynevezett lejmolásos és a trükkös rablások.

A *főváros és a vidék* relációjában pedig Budapesten a trükkös és az ismerősök sérelmére megvalósított cselekmények, míg vidéken a lejmolásos jellegű, az üzletekben, pénzügyintézetekben végrehajtott, valamint a lakóingatlanba történő behatolással elkövetett rablások dominálnak.

A cselekmények 48,5 százalékát értékeltük előre kiterveltnek, de ez nem azt jelenti, hogy a tettes minden esetben precíz előkészítéssel konkrétan előzetesen meghatározta a sértett személyét, az elkövetés módját, helyét, idejét, a menekülési útvonalat, esetleg alibiről is igyekezett gondoskodni, csupán azt, hogy el-

¹⁸ Sinku Pál: A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények. In: Belovics Ervin (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2019, 670. o.

¹⁹ Dunakeszi Járásbíróság, 25.B.30/2016/27. számú ítélet.

²⁰ Dunaújvárosi Járásbíróság, 2.B.100/2017/44. számú ítélet.

határozta, vagyon elleni bűncselekményt követ el. Megállapítható, hogy a rablások döntő részére a meglehetősen egyszerű, primitív, felkészületlen elkövetés és az alkalomszerűség a jellemző. E vonatkozásban fél évszázad óta sem történt változás, mivel korábbi kutatás szerint is „a rablások 72%-a nélkülözta a tervezett előkészítést és a büntett elhatározása vagy gondolata és végrehajtása ötletszerűen, a kedvező körülmények hatására született meg”²¹. Az alábbihoz hasonló, ravaszabb, kreatívabb „fifikásabb” esetek a ritkábbak közé tartoznak.

Elsőrendű vádlott nagy értékű karórákat rendelt egy óraszalomból, amelyeket egy csomagküldő cég szállított ki a megadott címre. A vádlott álnéven adta le a rendelést, egy hajléktalan néven lévő SIM-kártyás telefonszámról, amit egy futár szállított ki egy lakatlan házhoz. Mivel senki sem nyitott ajtót, így a kocsiba visszaülve megpróbálta felhívni a megrendelőt. Ekkor az elsőrendű vádlott és ismeretlen társa símaszokban a gépjárműhöz ment, majd annak bal oldalát kinyitva lefújták a sértettet gázspray-vel. A sértett fizikai ellenállást tanúsított, rugdosni kezdett támadói felé, majd az autóból kiszabadulva elfutott. Az egyik elkövető követni kezdte a sértettet, aki menekülés közben a céges csomagolvasó szkennert is elhagyta, amit az egyik elkövető felvett, és eltulajdonított, miközben társa az órákat vitte el a gépjárműből. Az elkövetők távoztak a helyszínről, az okozott 825 168 forint kár nem térült meg.²²

A rablás közvetlen elkövetési tárgya az elkövető számára idegen dolog. A cselekmény csak ingó, de bármilyen csekély értékű és birtokba vehető dologra elkövethető, mivel az elkövetési érték nagyságának csak a minősített eseteknél van jelentősége.²³

Az elkövetési tárgyak természetesen a sértettnél lévő dolgok közül kerültek ki, döntő mértékben készpénzt jelentve (65,5%), ugyanakkor a technológiai fejlődést jelezve második helyen már a mobiltelefonok szerepelnek (24%), és jelentősen visszaszorultak a korábban jellemző ékszer- (7%), valamint karóra- (1,5%) rablások. Magától értetődően a tettesek gyakran elvették a pénzt vagy értéktárgyakat rejtő pénztárcákat (13,5%) és táskákat, retikulókat, szatyrokat (13%) is, amelyekben nem ritkán személyes okiratok (személyazonosító igazolvány, tajkártya, útleve stb.) is voltak (15%). Említést érdemel még élelmiszerek (8,5%), ruhaneműk, cipők (7%), cigaretta (6,5%), valamint bankkártyák, hitelkártyák (6%) eltulajdonítása is.

²¹ Rablás miatt indult bűnügyek kriminológiai és kriminalisztikai tapasztalatai. Az Országos Kriminalisztikai Intézet 15. számú tájékoztatója. Budapest, 1969, 29. o.

²² Miskolci Járásbíróság, 12.B.2690/2017/51. számú ítélet.

²³ Vaskuti András: A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények. In: Polt Péter (főszerk.): A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény nagykommentárja. OPTEN Informatikai Kft., Budapest, 2016, 1151. o.

A fiatalkorú elkövetőknél jóval magasabb az élelmiszerek elvétele (20%), mint a felnőttkorúaknál (5,6%).

2. számú ábra

A rablások jellemző elkövetési tárgyai

▼	készpénz, bank- és hitelkártyák
▼	személyes technológiai eszközök [mobiltelefon, zenelejátszó (MP3 stb.)]
▼	értéktárgyak (ékszer, karóra stb.)
▼	értéktárgyhordozók (pénztárca, táska, retikül, szatyor stb.)
▼	személyes okiratok (személyazonosító igazolvány, tajkártya, útlevél stb.)
▼	élelmiszerek
▼	ruhanemű (dzseki, cipő stb.)
▼	élvezeti cikkek (cigaretta, alkohol)

Érdekességként megemlíthető, hogy az elkövetési tárgyak között szerepelt többek között imakönyv, sokkoló elemlámpa, fásli, futball-labda, tetoválókészlet, szamuráj díszkard és személygépkocsi is.

Az *elkövetési érték*²⁴ vonatkozásában azt állapíthatjuk meg, hogy az a cselekmények döntő többségénél meglehetősen alacsonynak tekinthető, 61 százalékos arányban nem haladta meg az ötvenezer forintot. Mindössze három esetben (1,5%) volt ötmillió forint feletti (két cselekmény Budapesten, egy pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében történt). A legmagasabb kárérték az alábbi ügyben keletkezett.

A vádlott rendőregyenruhában megjelent az R. Kft. alkalmazottainak munkabérért számfejtő S. Kft. irodájában, ahova – magát rendőrnek kiadva – arra hivatkozással jutott be, hogy egy lopás miatt tett bejelentést kell ellenőriznie. Az irodában tartózkodó két női alkalmazott, K. B.-né és B. G. tájékoztatták a vádlottat, hogy tőlük semmilyen bejelentés nem érkezett a rendőrségre. A vádlott közölte, hogy neki akkor is körül kell néznie, és hivatalos látszatot keltve adóvevőn kommunikált ismeretlenül maradt társával. K. B.-né mindeközben telefonon értesítette főnökét a rendőri intézkedésről, majd amikor öt perccel később ismételtlen megkísérelte felhívni, a vádlott kivette a sértett kezéből a telefont, és a sértetteket személyazo-

²⁴ A cselekmények egy részénél (főként a kísérleti stádiumban rekedt eseteknél) nem lehetett pontosan megállapítani az elkövetési értéket, mivel annak különösebb szerepe nincs, hiszen az csak az ötmillió forintot meghaladó jelentős, valamint az ötvenmillió forintot meghaladó különösen nagy értékűnél tényállási elem.

nosságuk igazolására szólította fel. K. B.-né észlelve, hogy a rendőri jelvényen nem található sorszám, felszólította a vádlottat, hogy ő is igazolja magát, mire az ideges lett, megragadta a sértettet, leültette egy székre, kezét a háta mögött gyorskötözővel összekötötte, majd elindult a leghátsó szobába, amelynek asztalán volt a pénzkazetta. K. B.-né a székről hátrakötözött kézzel felállt, és a vádlott útját elállta, mire a vádlott elgáncsolta őt. A sértett ennek következtében arccal a földre esett, majd a vádlott a földön fekvő sértett lábát is összekötözte. A további ellenállás megakadályozása végett B. G.-t is leültette egy székre, kezét a háta mögött megkötözte, majd mindkét lábát hozzákötözte a székhez. Ezt követően a vádlott az R. Kft. tulajdonát képező készpénzt és pénzkazettát elvette, és a megkötözött sértetteket magukra hagyva távozott az irodából. K. B.-nének néhány perccel később sikerült a kezét a gyorskötözőből kihúznia, majd B. G.-t is kiszabadította. Az elkövetési érték 33 061 500 forint, amely nem térült meg.²⁵

Nem meglepő módon a fiatalkorúak cselekményeinél még inkább tipikusabb volt az alacsony, ötvenezer forintot nem meghaladó elkövetési érték (80%), mint a felnőttkorúaknál (58,5%).

Az elkövetők

Az elkövetők döntő többsége, 90,4 százaléka *férfi* volt. Ez az arány a fiatalkorúak esetében sem mutat szignifikáns eltérést, ezzel szemben a fővárosban sokkal gyakoribb a *női* részvétel (18,9%), mint vidéken (6,9%).

Nem jelentős a *külföldiek* kvótája, a 225 magyar állampolgár mellett mindössze egy román, egy ukrán és egy amerikai-magyar kettős állampolgárságú személy volt a terheltek között.

Az *elkövetők életkora* tekintetében a rablás speciális bűncselekménynek számít. A büntetőjogászok régóta vitáznak azon, hogy hol húzódjon a vétőképeség határa, vagyis hány éves kortól lehessen valakit büntetőjogilag felelősségre vonni. A 2013 júliusában hatályba lépett büntető törvénykönyv meghagyta ugyan a büntethetőség alsó korhatárának a 14. életévet, ám egyúttal azt is kimondta, hogy egyes, súlyosabb bűncselekményekért – ezek közé tartozik a rablás is – a 12. életévet betöltött gyerek is büntethető, ha az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.²⁶

²⁵ Fővárosi Törvényszék, 28.B.697/2018/12. számú ítélet.

²⁶ 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 16. §.

Vizsgálati mintánkban 169 (74,1%) felnőttkorú, 56 (24,6%) fiatalkorú, és mindössze 3 (1,3%) gyermekkorú elkövető található. Kétségtelen, hogy nem jelentős mértékű a 12–14 év közötti terheltek száma, ezért az új szabályozást valóban tekinthetjük a „szimbolikus jogalkotás egy újabb megnyilvánulásának”²⁷.

Az elkövetők tipikusan lakóhelyükön vagy annak közelében hajtották végre a cselekményüket, *életvitelszerű tartózkodási helyük 77,6 százalékos arányban a bűncselekmény helyszínével azonos településen volt.*

A terheltek mindössze 21,1 százalékának volt állandó munkahelye, 30,3 százalékuk pedig alkalmi munkát végzett, jelentős részük az átlagosnál rosszabb anyagi, lakhatási és szociális körülmények között élt.

A felnőttkorú elkövetők döntő többsége (54,8%) az általános iskolát végezte el, 11,8 százalékuk azonban még azt sem. Egy 30 évvel ezelőtti kutatás úgy fogalmaz a rablás elkövetőiről, miszerint „megdöbbenő, hogy szakképzettséggel csupán egynegyed részük rendelkezett”²⁸. E téren nem sok változást észlelhetünk, jelen kutatásunk adatai szerint is a felnőttkorú terheltek csupán 29 százaléka szerzett szakképzettséget.

A 228 elkövető az alábbi megoszlásban hajtotta végre cselekményét a Btk.-ban²⁹ meghatározott *elkövetési fordulatok szerint*³⁰ (táblázat).

Táblázat

A rablások elkövetési fordulatai	%
erőszak alkalmazásával	73,6
élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés alkalmazásával	11,0
a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot alkalmazott	14,5
a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmazott	0,9

Forrás: saját szerkesztés

²⁷ Domokos Andrea: Belátási képesség a magyar büntetőjogban egykor és ma. In: Barabás A. Tünde – Vókó György (szerk.): *A bonis bona discere. Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából.* Országos Kriminológiai Intézet–Pázmány Press, Budapest, 2017, 46–47. o.

²⁸ Merényi Kálmán: A rablás elkövetőinek főbb személyiség-jellemzői. *Magyar Jog*, 1991/6., 330. o.

²⁹ Btk. 365. §.

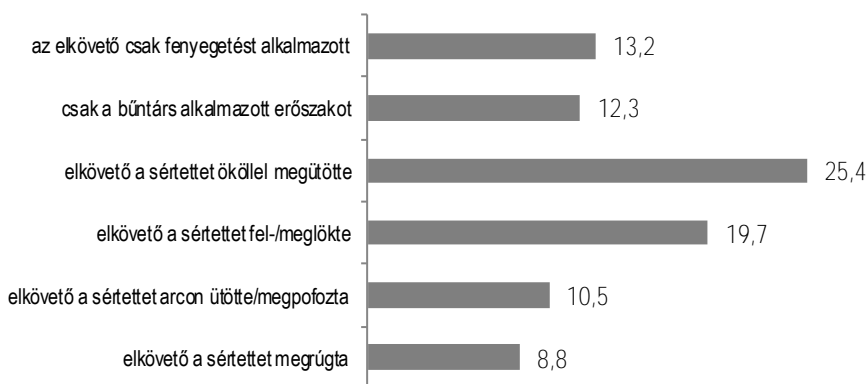
³⁰ Amennyiben egyúttal erőszak és fenyegetés alkalmazására is sor került, akkor csak a súlyosabb elkövetési módot, tehát az erőszakot vettük figyelembe. Öntudatlan vagy védekezés-re képtelen állapotba helyezéssel elkövetett cselekmény a mintában nem volt.

A terheltek jelentékeny része, 43 százaléka a rablás büntettének valamely *minősített esetét* is megvalósította. Leggyakoribb a csoportos elkövetés volt (16,7%), ezt követte a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére (15,4%), majd pedig a fegyverkezve történő végrehajtás (14,9%). A csoportos elkövetés sokkal inkább a fiataloké volt jellemző (33,9%), mint a felnőttkorú tettekre (10,7%).

Általában az alkalomszerűen elkövetett rablásokra jellemző a *tudatmódosult állapotban* történő végrehajtás, az előre kitervelteknél ez ritkábban fordul elő.³¹ E tényezőt azonban az iratok alapján nem mindig lehetett egyértelműen megállapítani, ezt figyelembe véve az elkövetők 31,2 százaléka alkohol, 6,1 százaléka pszichiátriai gyógyszer, 5,3 százaléka pedig kábítószer hatása alatt hajtotta végre cselekményét. Bár az *ittas állapot* a büntetés kiszabás során súlyosító körülményként értékelendő, előfordult olyan eset, amikor a vádlott alkoholbetegsége miatt ezt a bíróság csak kisebb súllyal értékelte.³²

Az elkövetők többsége – bár cselekményük a sértett számára akaratot bénító hatású volt, félelmetesnek számított – szerencsére kirívóan durva *elkövetési módhoz* nem folyamodott (3. számú ábra).

3. számú ábra
A rablások elkövetési módjai (%)

Forrás: saját szerkesztés

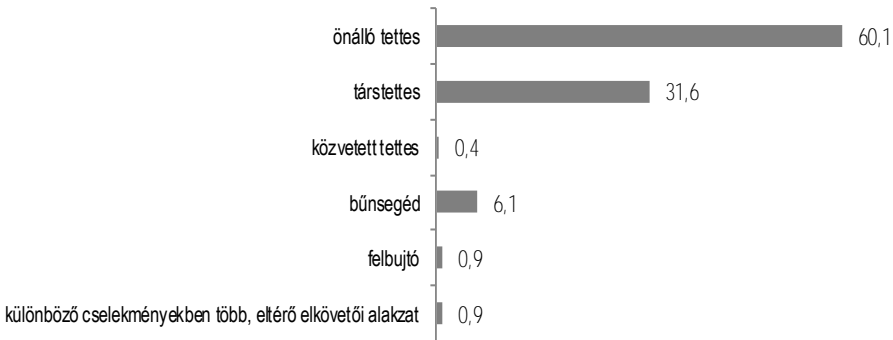
³¹ Szabó Ferenc: A fővárosban elkövetett rablásokról. *Belügyi Szemle*, 1985/10., 84. o.

³² Dunakeszi Járásbíróság, 16.B.6/2017/25. számú ítélet.

Az elkövetők mindössze 22,3 százaléka használt valamilyen *tárgyi eszközt*, amely tény ugyancsak az alkalmoszerű elkövetések gyakoriságára, valamint arra utal, hogy a tettesek igyekeztek olyan gyengébb testalkatú, védekezésre legfeljebb csak korlátozottan képes sértetteket kiválasztani, akik esetében a testi kényszert vagy pusztán a fenyegetést is elegendőnek ítélték céljuk eléréséhez. A rablásához használt eszközök közül tradicionálisan kiemelkedik a kés, amelyet az elkövetők 11,4 százaléka alkalmazott.³³ Második helyen, messze lemaradva találjuk a kövek, téglák használatát (1,3%), de egy-egy esetben borspray, elektromos sokkoló, seprűnyél, égő cigarettacsikk, gyorskötöző vagy antennakábel is szerephez jutott. A fiataloknál még ennél is ritkább (13,6%) az eszközhasználat, ugyancsak a kés dominanciájával (8,5%).

A rablásoknál nem ritka a többes elkövetés, amit az *elkövetői alakzatok* is illusztrálnak (4. számú ábra).

4. számú ábra
A rablások elkövetési alakzatai (%)

Forrás: saját szerkesztés

A ritkaságszámba menő közvetett tettesi magatartásra a következő ügyben került sor:

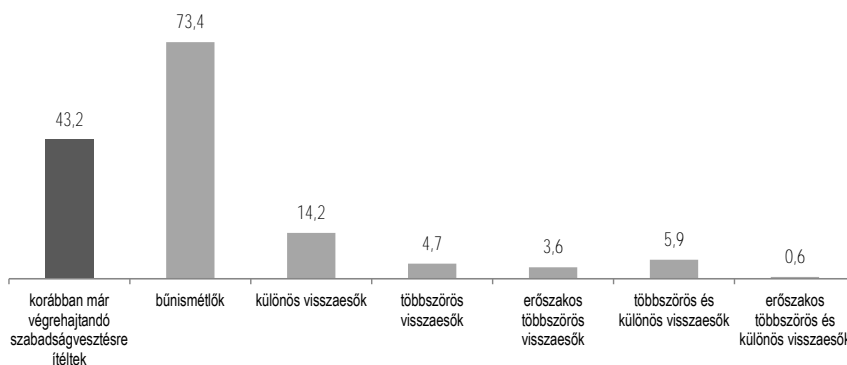
A felnőttkorú elkövető két fiatalok személyt megfenyegetett azzal, hogy a sértett tanyájáról hozzanak el egy kályhát, különben megveri őket, továbbá arra is felszólította őket, hogy amennyiben a sértett akadályozza a kályha elhozatalát, akkor verjék is meg. Ezen fenyegetés hatására a két fiatalok egyike a sértettet átkarolva lefogta, míg a másik több esetben tenyérrrel, illetve ököllel arcon ütötte, aki ezután segítségért kia-

³³ Csalay András – Sziki Lajos: i. m. 234. o.

bálva elmenekült a házból. Ezután a kályhát az ingatlanon kívülre húzták, és megkísérelték a helyszínről elvinni, de ez csak néhány méter távolságra sikerült, majd azt hátrahagyták, és elfutottak. Rablás miatt csak a felnőttkorú elkövetőt büntette meg a bíróság közvetett tettesként, a két fiatalos fenyegetés miatt nem volt büntethető.³⁴

Kutatásunk is alátámasztja, hogy a rablások elkövetőit kiemelkedően negatív szociális körülmények és morális tulajdonságok jellemzik³⁵, náluk is tipikusan megfigyelhető az egocentrizmus, az érzelemsivárság, a szükségletek azonnali kielégítésének a vágya, a másik ember élete és érzelmei iránti teljes közöny.³⁶ Szociális körülményeik, szellemi és kulturális színvonaluk, életmódjuk, valamint előéletük nemcsak az átlagpopulációtól, de az egyéb bűncselekmények elkövetőitől is eltér.³⁷ Az utolsó attitűdöt pregnánsan mutatja az 5. számú ábra.

5. számú ábra
A felnőttkorúak bűnügyi előélete (%)

Forrás: saját szerkesztés

A vádlottak 86 százalékát *egyrendbeli* rablásért vonták felelőségre, a legtöbb, *ötrendbeli* rablást két terhelt valósított meg.

³⁴ Jászberényi Járásbíróság, 6.Fk.144/2017/28. számú ítélet.

³⁵ Csaly András: A rablás területi megoszlása és annak okai Budapesten. *Belügyi Szemle*, 1988/10., 40. o.

³⁶ Domokos Andrea: *Kíméletlen erőszakos bűnelkövetők (Új elkövetési módok az erőszakos bűnözésben)*. Rendőrtisztai Főiskola, 2000, 15. o. [Rendvédelmi Füzetek 20.]

³⁷ Rózsa János: i. m. 105. o.

A rablás mint „felette veszélyes bűntett” büntetése a XIX. század közepéig halál volt. Még 1831-ben is halálra ítélt a Curia egy „fehérmegyei” rablót, amint azt *Angyal Pál* is megemlíti.³⁸

A deliktum kiemelt társadalomra veszélyességét és tárgyi súlyát a *hatályos Btk. büntetési tétele* is jelzi, amely alapesetben két évtől nyolc évig, míg a legsúlyosabb minősített esetekben öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés. Éppen ezért nem meglepő, hogy az összes vádlott mintegy háromnegyedét (73,5%) végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték a bíróságok, leggyakrabban egy évtől legfeljebb öt évig terjedő szabadságvesztésre (45,6%). Közügyektől eltiltás mint mellékbüntetés kiszabására a végrehajtandó szabadságvesztések mellett leggyakrabban 4 évi időtartamban (15,8%) került sor, azonban 6,1 százalékos arányban ez elérte a 10 évet.

A *büntetés kiszabás* terén azonban rendkívül jelentős differenciálás észlelhető a felnőttkorú és a fiatalkorú elítéltek között. Míg a felnőttkorúak 92,3 százaléka kapott végrehajtandó szabadságvesztés-büntetést, addig a fiatalkorúaknak mindössze 20,3 százaléka. Utóbbiakkal szemben a bíróság leggyakrabban intézkedéseket alkalmazott (pártfogó felügyeletet 40,7, javítóintézeti nevelést 33,9 százalékos arányban).

Számottevő eltérés tapasztalható az *ítéletek jogerőre emelkedése* kapcsán is, mivel a felnőttkorúaknál 70,4 százalékos arányban, míg a fiatalkorúaknál csak 44,1 százalékban került sor *fellebbezésre*. Ezt feltehetően a felnőttkorúakkal szemben kiszabott sokkal súlyosabb szankciók magyarázzák. Mindazonáltal a jogorvoslati eljárások a felnőttkorúak esetében jóval kisebb mértékben (30,2%) eredményeztek enyhítést, mint a fiatalkorúaknál (65%).

A sértettek és a profilaxis lehetőségei

Csökkenő előfordulási tendenciája ellenére természetesen a rablás továbbra is *nagyon súlyos deliktumnak tekintendő*. Véghezvitelekor elkövető és sértett mindig közvetlen, direkt kapcsolatba kerül egymással, ezért gyakran igen *megrázó pszichés tehertételt* is jelent az áldozat számára az elszenvedett anyagi és esetleges fizikai hátrányokon túl. A sértettet ért trauma feldolgozása akár hosszú évekig is eltarthat. Ez nemcsak az áldozatok mindennapi életére van befolyással, hanem a nyomozást, a kihallgatást is nehezíti, mivel zaklatott idegállapotuk

³⁸ Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve 11. A rablás és a zsarolás*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T., Budapest, 1934, 7. o.

miatt nem tudnak mindig pontos leírást adni az elkövetőről, illetve a leírások között jelentős különbségek lehetnek.³⁹

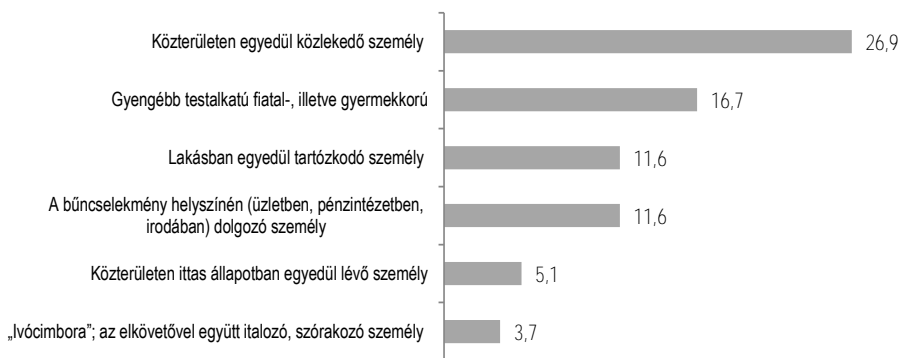
Kutatási mintánk 215 sértettje közül 134 (62,3%) férfi, 81 (37,7%) nő volt, tehát az áldozatok között a nők aránya jóval magasabb, mint az elkövetőknél.

Mivel a tanúk kérhetik adataik zártan kezelését, így a bűnügyi iratok alapján bizonyos információkat nem sikerült feltárunk. Ez vonatkozik a *sértettek életkorára is*, mivel 31,6 százalékuknál nem találtunk erre vonatkozó adatot. Hét százalékuk 14 év alatti gyermekkorú, 5,6 százalékuk 14–18 éves fiataikorú, 55,8 százalékuk felnőttkorú volt. A 65. életévüket betöltötték aránya 14,9 százalék. A legfiatalabb áldozat 9, a legidősebb 95 éves volt.

A sértettek között *nyolc külföldi állampolgár* (román, ukrán, kínai, amerikai, szerb, angol és lengyel) akadt.

A *leggyakoribb sértetti típusok* – az áldozattá válás legmeghatározóbb szempontjai alapján – a következők voltak (6. számú ábra).

6. számú ábra
Releváns sértett-típusok (%)

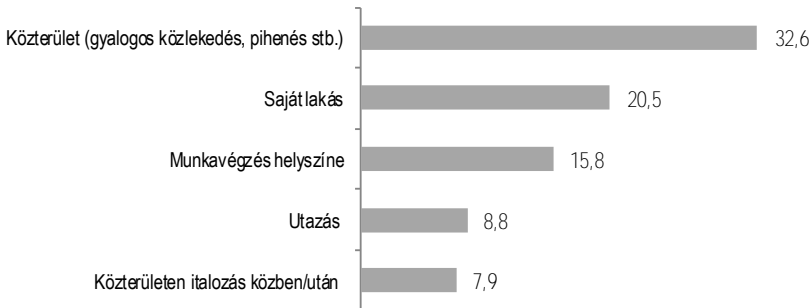
Forrás: saját szerkesztés

Az áldozatokat jellemzően, 85,2 százalékos arányban, az életvitelszerű tartózkodási helyük szerinti településen érte a támadás⁴⁰ (7. számú ábra).

³⁹ Tőreki Attila: A személyi bizonyítás nehézségei egy fegyveres rablás nyomozásában. *Belügyi Szemle*, 2013/6., 108–109. o.

⁴⁰ Figyelmen kívül hagyva azt a 33 sértettet, akinél nem volt erre vonatkozó adat.

7. számú ábra
Sértettek tartózkodási helye a bűncselekmény idején (%)

Forrás: saját szerkesztés

A sértett és az elkövető a bűncselekmény előtt többnyire *nem ismerték egymást* (59,1%). A fiatalkorú elkövetőknél ez kevésbé volt jellemző (50%), mint a felnőttkorúaknál (63,4%).⁴¹

Megvizsgáltuk, hogy mely okoknak volt döntő szerepük a sértettek áldozattá válásában (8. számú ábra).

8. számú ábra
Viktimológiai tényezők (%)

Az elkövető észrevette, illetve úgy gondolta, hogy készpénz, táska, retikül, valamilyen értéktárgy, mobiltelefon van a sértettnél	➤	19,1
A sértett gyengébb fizikumú volt az elkövetőnél (például fiatal- vagy gyermekkorú)	➤	16,7
Idős koránál fogva nem vagy csak korlátozottan tudott védekezni	➤	12,1
Tetten érte a tolvajt	➤	8,8
Abban az üzletben dolgozott, ahol a tettes végrehajtotta a cselekményt	➤	8,8
Fogyatékoságánál fogva nem vagy csak korlátozottan tudott védekezni	➤	5,1
Személyes nézeteltérés miatt az elkövető haragudott a sértetre (például az nem teljesítette valamilyen kérését)	➤	5,1

⁴¹ Erről lásd Barabás A. Tünde: Áldozattá válás Magyarországon: a statisztika és az empirikus vizsgálatok valóságképe. In: Borbíró Andrea – Kiss Anna – Velez Edit – Garami Lajos (szerk.): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve. II. kötet.* TÁMOP-IRM, Budapest, 2009, 39–53. o.; valamint Barabás A. Tünde: Általános viktimológia, latencia. In: Irk Ferenc (szerk.): *Áldozatok és vélemények. I. kötet.* OKRI, Budapest, 2004, 157–198. o.

A korábbi kutatások és a szakirodalomban megjelent álláspontok a rablásoknál döntő tényezőként jelölték meg a sértett *ittasságát*. „A rablások leggyakoribb formája az ittas, az emiatt magatehetetlen vagy védekezésre kevésbé képes ember kifosztása” – állapítja meg Rózsa János.⁴² Megjegyezzük, hogy ez az elkövetési magatartás – amennyiben erőszak vagy fenyegetés alkalmazására nem kerül sor – jelenleg a kifosztás büntettének a megállapítására alkalmas. Jelen kutatásunk során is talákoztunk jó néhány esettel, amikor az áldozat italozása, alkoholos befolyásoltsága hozzájárult a sérelmére elkövetett rabláshoz, de az ilyen típusú cselekmények aránya a korábbiakhoz képest jelentősen visszaszorult. Felmérésünk szerint a sértettek 17,7 százaléka állt alkohol, 0,9 százaléka pedig kábítószert hatása alatt a bűncselekmény elkövetésekor.⁴³

A sértettek fele (49,8%) egyáltalán nem védekezett az elkövetővel szemben, nem kísérelt meg elmenekülni, nem kiáltott segítségért. Ez elsősorban annak tudható be, hogy a tettesek igyekeztek védekezésre kevésbé képes állapotú, könnyen támadható (fiatalabb, vagy éppen jóval idősebb, illetve női) áldozatokat kiszemelni, valamint a cselekményeket váratlanul, akaratmegtörő módon végrehajtani. Fizikai ellenállást a sértettek 19,1 százaléka tanúsított. Az áldozatok védekezése többnyire inkább abban nyilvánult meg, hogy megtagadták az eltulajdonítani kívánt dolog átadását vagy azt megpróbálták visszavenni, illetve segítségért kiabáltak, vagy megnyomták a pánikgombot.

Az áldozatok 54,4 százalékát nem érte orvosilag értékelhető sérülés, 33,5 százalékuk nyolc napon belül gyógyuló könnyű, 7,4 százalékuk súlyos sérülést szenvedett. 4,7 százalékuk esetében könnyű sérülés keletkezett, azonban mivel a bántalmazás alkalmas volt nyolc napon túl gyógyuló sérülés okozására, így a rablással bűnhalmazatban *súlyos testi sértés kísérletének* megállapítására is sor került, mivel a rablás büntettének és a könnyű testi sértés vétségének a bűnhalmazata kizárt, a súlyos testi sértést viszont bűnhalmazatban kell megállapítani.⁴⁴

A sértettek 35,3 százalékánál *megettérült* a cselekmény bekövetkezésekor elszenvedett *anyagi kár*.⁴⁵

A cselekmények elemzésekor arra a következtetésre jutottunk, hogy a sértettek döntő része egyáltalán nem hibáztatható a rablás bekövetkezése miatt,

⁴² Rózsa János: i. m. 90. o.; Szabó Ferenc: i. m. 84. o.

⁴³ Kétségtelen, hogy e vonatkozásban teljesen egzakt adatokat nem lehet feltárni, de ez igaz a korábbi kutatásokra nézve is.

⁴⁴ Sinku Pál: i. m. 674. o.

⁴⁵ Az elszenvedett anyagi kár nem feltétlenül azonos az elkövetési értékkel, mivel például a kísérleti stádiumban rekedt bűncselekményeknél nem keletkezett anyagi kár.

csupán 18,6 százalékuknál lehetett megállapítani a *sértetti közrehatást*. Emellett még további 9,3 százalékuknál is kimutatható a közrehatásuk, ezekben az esetekben azonban teljesen jogszerűen cselekedtek, például visszatartották a tolvajt, visszakérték a kölcsönadott dolgot, vagy másik sértett segítségére keltek.

A megtörtént rablásokat szituatív szempontból leginkább akkor lehetett volna megelőzni, ha a sértett nem egyedül közlekedik; ha nem bíz a bizalmába férkőző elkövetőben; őt nem engedi be a lakásába; nem teljesíti kérését; nem kezd el vele italozni; ha pénzét nem mutogatja; mobiltelefonját nem használja biztonságosnak nem tekinthető helyen; ha erősebb nyílászárók és riasztó védi a lakást; illetve néhány esetben a folytatólagos elkövetést meg lehetett volna szakítani, amennyiben a gyermekkorú, fiatalkorú sértettek hamarabb jelzik a cselekményeket a pedagógusoknak, nevelőknek.

Kutatásunk viktimológiai szempontból több tényezőt érintően alátámasztja a korábbi szakirodalmi megállapításokat. Így kétségkívül számos esetben a sértett kellő óvatosságának hiánya, idős kora, korlátozott védekezési képessége vagy ittas állapota mintegy felkínálja a tettesnek a lehetőséget a bűncselekmény elkövetésére.⁴⁶

Az elemzett *elkövetési módszerek meghatározása* kriminalisztikai szempontból is igen fontos tényező, a felderítés és a megelőzés céljából egyaránt. A módszerek ismerete biztosítja a tettesi kör leszűkítését, utal arra, hogy hol kell keresni az elkövetőket, megteremti az alapot a nyomozás megtervezéséhez, de ezen túlmenően a módszertani nyilvántartás gyarapítását, későbbi felhasználását is szolgálja.⁴⁷

Összegzés

A regisztrált rablások száma az elmúlt években jelentősen csökkent, míg 2000-ben még 3436, addig 2020-ban már csak 616 bűncselekmény vált ismertté.⁴⁸ A rablás ennek ellenére továbbra is kiemelt tárgyi súlyú, társadalomra veszélyességű deliktum, amely egyszersmind a *legsúlyosabb vagyron elleni erőszakos bűncselekmény*.

A kutatás kezdetén felállított hipotézisekre a vizsgálat eredményeként röviden az alábbi válaszokat adhatjuk.

⁴⁶ Barta Endre – Bartha Zoltán: *Rablás, kifosztás, zsarolás nyomozása*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 1999, 13. o.

⁴⁷ Uo. 12. o.

⁴⁸ Forrás: Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika.

- A rablások csupán *csekély részét jellemzik a nagyon durva elkövetési módszerek*, a súlyos testi sérülések és a nagyobb elkövetési értékek. Sokkal inkább a meglehetősen *egyszerű, primitív, felkészületlen elkövetés és az alkalmosság tekinthető tipikusnak*.
- A *terheltek jelentős része büntetett előéletű*, kriminális életvezetésű, alacsony iskolázottságú, szakmai végzettséggel, állandó munkahellyel nem rendelkező személy;
- A szankciók tekintetében a végrehajtandó szabadságvesztések a tipikusak. A *büntetés kiszabás terén azonban rendkívül jelentős differenciálás* észlelhető a felnőttkorú és a fiatalkorú elítéltek között. Míg a felnőttek több mint 90 százalékára szabtak ki végrehajtandó szabadságvesztés-büntetést, addig a fiatalkorúaknak mindössze 20 százalékára. A felnőtteknél jóval gyakrabban került sor *fellebbezésre*, mint a fiatalkorúaknál, mindazonáltal a jogorvoslati eljárások a felnőttek esetében sokkal kisebb mértékben eredményeztek enyhítést.
- A sértettek valóban főként *a támadásokkal szemben kiszolgáltatottabb személyek* (gyengébb fizikai adottságúak, nők, idős- vagy gyermekkorúak, hátrányos helyzetűek vagy ittas állapotban lévők) közül kerülnek ki. Mindazonáltal jelentősen visszaszorult az olyan típusú cselekmények aránya, amikor az áldozat italozása, alkoholos befolyásoltsága nagymértékben hozzájárult a sérelmére elkövetett rabláshoz.
- Bizonyos szempontok szerint eltéréseket mutatnak a *fiatalkorúak és a felnőttkorúak* által elkövetett, valamint a fővárosban és a vidéken végrehajtott cselekmények. A felnőttekre jellemzőbbek az ismerősök sérelmére, a lakóingatlanba történő behatolással és az üzletekben, pénzügyintézetekben végrehajtott cselekmények, míg a fiatalkorúakra inkább az úgynevezett lejmolásos és a trükkös rablások, a csoportos elkövetés, az eszközhasználat mellőzése, valamint az alacsonyabb elkövetési értékek.
- A *főváros és a vidék* relációjában Budapesten gyakoribbak a trükkös és az ismerősök sérelmére megvalósított cselekmények, valamint jóval magasabb a női elkövetők aránya, míg vidéken a lejmolásos jellegű, az üzletekben, pénzügyintézetekben végrehajtott deliktumok és a lakásrablások dominálnak.

Konklúzióként megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a rablásokat jellemzően városi környezetben, közterületen, nehéz anyagi helyzetben lévő, kriminális életvezetésű férfi tettesek, csekély elkövetési értékre, készpénz vagy mobiltelefon megszerzése céljából, alkalmosságú, komoly tervezés, előkészületek és eszközhasználat nélkül, egyedül lévő, gyengébb testalkatú áldozatok vagy nők sérelmére, viszonylag csekély erőszak alkalmazásával, legfeljebb könnyű sérüléseket okozva követték el.